

Bergmálid

5. blað. Laugardaginn, 5. janúar

1895

Brunnarnir

(miðulag).

Brunnarnir eflu að vera uppláðir með grindverki utan um og loki yfir, helst eðli hvert heimili að hafa brunn handa sjer, svo aðrir góðu eðli stæmst vatnið og veri þá hegðar leikur að hafa brunnana loka.

Aldrei eðli að þoo notaður fat eða fléir við brunnana og sést uppur þjónnum, því þegar áhr. einir leppas af veðrum. Anomnum eru þvegnir úr heimi eða nálegt brunninum, geta veðrinðir hegleza hoxist í vatnið og svo úr því í þá heilbrigðri, eðli vatni úr neyta. Best veri að þoutan veri aldrei látin standa eptir við brunninn, heldur borin heim, og vatnið helli í lunn eða annað ílát, svo hundar geta ómögulega nátt í að leppur vatnið.

Þat veri annars engin, vaupöf í að ljera að lokurinn veri áinnur um að setja einhverjar fastar reglur um þetta efni, eðli síður eru um samgöngur heilbrigðra manna við þá, séu eru á þeim heimilum, séu veðrinðir ganga.

Storid

Þat mun engum dyljast sem hefur heilbrigð skilningar úr, hversu mikil

þessi af óheilnami standa af fiski. Eptir að fiskast hefti einn eður tvo daga, eru fín og gæddar þakktir í stori, höfðum, hryggjum o.s.frv. sem liggja óhírt og safnast saman fram að ver. lívarlokum. Eru þá komnar ísv miklar dýngjur og Lular, að lykta leggur langt í burta. Hvar sem matur stígur fasti sínum, og hvar séu matur dregur andann, er óþagnar og ólyfi. un ofin og notan, svo viðbjóðstey. D engum lívnum manni mundi víðast áttad, en ljera leggjum stóringjar einir, eptir þessu að doma.

Þetta gengur mi svona fram í vorid þá fara flestir að moka og aka þessu gögðli burta, og skilja það þá vaualegu eptir framman undir sjáfar bakkanum við ferðamannaveginn, eða ef stæmra þessir á einhverjum sandblettinum fyrir frammi stjettina hjá sjer. Þarna for þat mi að liggja og síldna, þar lí þat hefur gúfad upp í andrinnu lóptit okkar og uppsett af flugnum og matki.

Þem stórsta nýpá nef sjer ef einhver er svo afþjóstasamur að kvarta yfir þessu og segjast hafa þat í áburð og eldivið, er þat er eðli þatt: þat eru einungis hryggir og bróstur og þat, sem eru er hirt af ísu hausnum er meim hafu þess konar not af, stórum áðlungis eru; þat gjörir erri annað mæna óþessfrast og jafvel sáttir; því einn og andrinnu lóptit í einu hefur engi er óheilnami

sökum þess að tryggja og áhræininda, því stefldi þá einskilafélagið einu eitruð af stórum hveða sem látum er leggja og uldna á ber svoti, um langan tíma, þar sem anargir menn lifa og ganga um. Menntu að at- hveða og vidurkoma hvað mikit vanheilso og áþreifnadur eiddis af þessu, það dtti að vera að nýgar hvatir til að hirta betur um þá okkur, og því framur af bent voru á aðferð til að til að gjöra oss stórir að þessum mál, okki að þeim þessum, sem efast á því og því augnablikinu, heldur verða að okkur andi and upprósettu fyrir alda og ábortna ntl. að fleyja stórum í sjónum. Það er margsamant; sama á sjer stótt með fiskinum og með allar öðrar stefnum, að hann sari á þar stóttvar, sem hann verur augur og þá er andvitat að hann horist þar að og dvelur þar langst, sem hann hefur mest áti, og gyltur þar þragnumur. Hvat getum við gjört þessu við stórir en bera það vidur iði á rímur, og það dtti hveð mikit að gjöra af eigin hvötum, en okki með- at hveð vid annan, einu og aft á sjer stótt þegar um eitruð rígnuði er að ræða.

Helstu menn þessa á ganga á undan hver í sínu byggdarlagi, en vestrótt; þá koma hinir á eftir af forvígismann sem okkur og vengur; með því gati það orðið að þeim vana, sem okki vardi íð af þessu. Það vidur heldur eigi allíð á því, að steyntum lega þe borið vidur. Þess um veypast að vidurkoma innum þe jafnuð og dreift um all þessum, eftir því sem stefnt er í þat og þat stefnt. Ekki dugur að leggja hann á einu, því bati sari fiskurinn sem þessum og með handli og svo hilt, að vidurkoma innum ^{yrði} á þessum hveim og vidurkoma andi, þar til hann yrði þessum sjó-

ðessum á bráð, því andvitat er, að þessum um inn nýtur hann okki einu samant heldur þessu saktvinda, sem fiskurinn er sölginu í. Vler viljum leggja oss að stóra á lesendum og heyrendum þessa blads, sem á einhveru hátt sem vidur vid sjávar útveg, að gefa þessu mikit verða mál efi þessum.

Vler freystum því, að þessu vildi þat athugunar, þá gjöra þessu hveim í einu: he einsa landið þá yldu, matki og eitruð lofti og draga milliónir fisku á landinn í stórum.

Um tilgang og þýðing fjelaga.
(eftir Hall á Horni)

Fjelag er varjulega samband milli hveggja eða fleiri manna, einkum, eftir því sem ræða má af orðanna hlýðan, samvinnuley þessu. Virdist orðið verra myndast af því, að menn leggi fjel samant; bati átt menn vid bletta hveð af okkur og hveð geri hveð þann getur, að efla fjelagskapinn og hveða um vll megnu fjelagsins. Þegar einn manna er orðinn samvinnuley, þá verra aft hveim þessu líka samvinnuley; því að aft má um margan segja: að, „þat sem þessu þessu er, þat eru og þessu hveim“. Ekki er þó dtt tilganginn með því að stópa fjelagsi, að þat á þessu; tilgangurinn er aft allt annað, enda er dtt til gróðavon af þessu á sumum í þessum galega tilíði. Mark og mid fjelaga er aft annað og má marg þar til lína h. d. efla bókmenntir, bókskap, steyntum, þessu á því sem í okki þessu fara og gefa bændingum

hit bóta o.s. fró. Fjeloð geta því aðri
veid skemmtileg, fróandi og jafnvel
opt bráðnaðsýn ley. En á einu ríðis,
þeim mest er í fjeloð fara, hvort
svo séu mark þeirra og mider, það
er, að sýna samheldni og einlægum
villu; láta það ásannast, að þeir
vinni í þarfir fjelagsins, því til fjling-
ar og slysttar.

Í morgun fjeloðum hefur til ranninn
ordid á, að meðlimirnir hefja gagna,
þegar á hölmum var komid; þegar heit
þvefti á þróðum að halda til að vinna
í fjelagsins þarfir. En líkt er handla ó-
drengilega gjört.

Fjeloð það, sem þú einninn vildi lala
notkun ordinn er, "Sandalid", þótt áður
hafi orid fandi notkunum ordinn mun
þeirringu þess og tilgáun. Nær
fimmst í stofnum þessa fjeloðs áttar
þótt og heppileg. Það er víða þóttur-
bróttum á landi voru; marst er það sem
afloza fer og á það aldrei á hafa meit illt
í þor mál þess þó að því eja fundid.

Þótt einhverjum fimmst við kammur
komid, þá er miklu huggilegra að verja
málstað sinn með rötum, en að stöðva
uppá með sjer. Sem kallað er, af huda
lítilvoti séu er eða þá að hugsa til að
verja málstað sinn með því að selja möm-
mun þri mun það, sem enginn getur bríat.

"Sandalid" mun af fróusta megni
leystast við, að leida samleikann í
ljós og hugsa meir um málstaðinn
en mannum; það er þú þú vissum.

Þetta er að vísu opt aði missid vanda-
vasta, því tinnir eru svo gjóðir af for-
sjónarinnar hendi, að þeim fimmst sjer
í engu ábótavant. Ná á dögum er
líka sá huggumarkaður beinn að sjeugu
sij fastan í allanargum náninga, að allt

geti lafad á gjóður hordinninn. Að
engu eja ábótavant sem þeir gjóra;
að ekkert hjá þeim eja til er endubótur,
þurfi við. En geti þeir að þeir: að
"blindur er hver í sjálfs síns sök"

Ef svo skyldi fara, að "Sandalid"
kynni einhverjum tína að fima ein-
hverja ástodulaust, mun það fús-
lega jata yfirsjón sína, en enni
hugsá til að verja rangum málstað
sem svo morgun hollis allnið við.

Þess vana, að fjeloðid larsi einninn
hit huggileingur það, sem vidber á
Bakskannum og þar í gróund og láti
hiklaust mörningu sína í ljósi hord
sem eða líkt á, mun þau mál, er
þorps brá mest vanda og í blagi
virdast vora. Þá fyrst fimmst
njer, að meðlimur þess mái tilgáun
einninn. Von min er einni eja, að
fjeloðid geti með limanum ordid
að tilatlam notum; það er: enni
sem hótandi eður hegnandi, heldur
aðvarandi og áminnandi.

Þess fimmst og vel tilfallid, að blað
fjelagsins: "Bergmálið", þeyti við
og viðskemmtandi og fróandi
greinar og ynnis leyf gróskulaust
gaman. Þinnig geti það flótt
ságuar árdaglega lífinna, sem margum
geti haft gott af að hugleida.

Þess eða svo línu þess ar með
þeirri átt og von, að fjeloðid og blað
þaðs þái stöðist allar árásir ilbra
anda og all náðrubit þeirra, sem
reyna til að hafa nidur alla við-
leitni til batnadar og betsa sam-
komu lags, þegar þeim býður svo
við að horfa; en það motti fjelagsins
vora til huggunnar; að til þess vordast
enni áttir en þinnir "Óþyflislu"!

Sögur um íslenska menn
(eftir Halli á Hósvi)
(Fróald.)

Þegar sjera Egill var á fót, gekta hann efinslega. Var hann þó opt í hönnu skinnsoxtann og var hönnu einnig, allt um þá. Ein sinni keypti hann vatnsbuxur; voru þær tvöfalda. Sra Egill hugði að hann gæti leisið til úr þeim tvöum buxur og fór þó þá í landur, en þar með ónýtta hann þó algjöflega. Ein sinni lét sjera Egill skradlara samna fyrir sig buxur og lagði svo fyrir, við hann, að þóttu að vera nýjar, að neðan. Skradlarinn breytti útaf þessu og hafði þó einn vitar og þá var tíðka að hafa buxur. Útaf þessu vand sjera Egill reidur ný og kalladi þetta soxa.

Í kirkjun þótti hann lítkomulítt; þó voru allgötar klemningar hjá hönnu skinnu. Vanalega hafði hann gulfrotis syngju undir sjer í kirkjunni og studeaði í kirkju neðan í söngnum stöð. Þaður vildi hann eraki hafa langar; klyft einni leyni en þó, að vörð vör í söngnum að flytja þó þann.

Alla, séu rituðu sta tölur um alþjóðleg mállefni, kalladi hann vindbelgi. Hann var einnig ein biskups og kalladi hann þá vel skuldum, "skinn". Ein sinni séu optar var sjera Egill í brúðkaupsveiglu; þar var og gömul kerling, séu leisið hafði hómóna. Þó þau sjera Egill og hún að tala um brúna. Komust þau í allharða ferdu, en löps sagði hann: "Hvada matur var Pílatus?" Kerling sagði: "Þó vitnum við það." Þá spur sjera Egill: "Hvada smigumál daladi þá Pílatus?" Þó vissi Kerling ekki. "Nei, þú veit þó, þú erst svo

úlgfandi; Santalí á Eyraarbanka.

hróðlega vitlaus" Sagði sra Egill þó og augaði hönnu eraki meir í þótt sinn. Ein sinni sagði sjera Egill: "Ó þóðlega geta sunir, skinnar" vörð vitlausir, s. d. hann kústur í bartað og hefur opt skatad sjálfan sig með vitleysunni úr sjálfum sjer."

Þótt var að sjera Agli þótti eraki gott feitt kjöt; var þótt haft fyrir satt, að hann gæfi hönnu allt þótt feita af kindinni, þegar hann lét sjera á haustin. Þennundilegastur var sjera Egill þegar hann hafði nóg að drekka, og ánegdastur var hann þó líka.

Þóttarmann hans gerdu sig sömulega vel ánegdur með hann, enda var hann vagnur með að heintu af þeim leyni sína.

En þeir, séu þann gáfu háttalari hans og voru annars nokkud hugandi, þeim duldist ei, að sjera Egill var samnefndur þóttastur. Enastur á móti voru líka sökunar menn hans flest allir sí teqund mamma, séu sjera Egill nefndi, skinn og var þótt eraki sjera Egill einn, séu fyrir ón að þeirra hafði orðið, þótt grátt höfðu þeir leisið sunna fyrirveimara hans.

Þótt þess að vita hvada mánadar dagur var tók sra Egill upp þótt ráð að kaupast minni af kringlun að hann gæti náð sunnu þó hellingu þóttu, dró hann þótt síðan (eins margar og dagarnir voru í þeim mánudinum) uppá band og átt alþótt eina kringlu á dag. Vissi hann þótt vel hvada mánadar dögnum leid, þótt þeir voru á bændum. Þóttir mi nóg komit um sra Egill, til að sýna margt einnenni seft í færi hans. — Halli á Hósvi.

Þótt þótt: Jón Þóttur